

UYUŞMAZLIK MAHKEMESİ KARARLARI (1)

Dr. Yıldızhan YAYLA

I.

E. No.: 1968/143
K. No.: 1969/14
T.: 8/3/1969

R.G. 11 Kasım 1969
Sayı: 13348

ÖZETİ: T.C.D.D.Y. İşletmesi Genel Müdürlüğü aleyhine, Lokomotiften sıçrayan kıvılcımların taşınmaz malda çıkardığı yangın sonucu doğan zararın tazmini istemi ile Asliye Hukuk Mahkemesinde bir dava açılmıştır. Dava, marşandiz trenini yönetenlerin tedbirsizliği ve dikkatsizliğine dayandırılmıştır. Uyuşmazlık Mahkemesi şu gerekçelerle davanın çözümünün adliye mahkemesine ait olduğu sonucuna varmaktadır.

1. 6186 sayılı T.C. Devlet Demir Yolları İşletmesi Kuruluş Kanununun 1 nci maddesine göre bu kurumun iktisadî devlet teşekküllerine ilişkin 3460 sayılı kanuna uygun olarak yönetilmesi gerekir. 3460 sayılı kanunun yerini alan 440 sayılı kanun, iktisadî Devlet teşekküllerinin özel hukuk kurallarını belirtmektedir.

2. Bir tacir durumunda olan davalı işletme adamlarının, işlerini gördükleri sırada yol açtıkları zararlar hakkında kamu hukuku hükümlerinin uygulanacağını gösteren özel nitelikte bir yasa hükmü yoktur.

(1) Karar sayısının fazlalığı ve benzer bazı konularda aynı tip kararlar verilmiş olması sebebiyle, bu kroniklerde karar metinlerine tam olarak yer verilmemiş, özetleri ve gerektiğinde bazı kısımları aynen zikredilmekle yetinilmiştir. Bu tutumumuzda Resmî Gazete referansları verildiği takdirde incelenen kararları kolayca bulmak imkânı da rol oynamaktadır.

3. İktisadî devlet kuruluşlarının yalnız ticarî akitlerinde özel hukuka bağlı olup, bunun dışındaki alanlarda kamu hukukuna bağlı tutuldukları görüşü, yasa hükümlerine aykırı düşer.

4. Davacı vekilinin haksız eylem hükümlerine dayanması da davanın özel hukuk alanına giren bir eylemden doğduğunu göstermektedir.

DEĞERLENDİRME: Şimdi yukarıdaki gerekçeleri daha da açık bir şekilde inceleyip değerlendirmeye çalışalım:

1. İktisadî devlet teşekküllerinin özel hukuk kurallarına bağlı olması: Hemen anlaşılacağı gibi aslında ilk üç gerekçe de, bazı ufak farklarla bu noktanın anlaşılmasına bağlı bulunmaktadır. Uyuşmazlık Mahkemesi görülen hizmetin bir kamu hizmeti olduğunu kabul etmektedir. Bununla beraber, «... iktisadî nitelikte bulunan bir kamu hizmetinin ancak ve ancak kamu hukuku kurallarına bağlı bir kurula gördürülmesini zorunlu kılan bir hukuk ilkesi Türk hukukunda yoktur.» demektedir. Acaba, bir iktisadî devlet kuruluşu özel hukuk hükümlerine tabidir demek, bu kamu hizmetinin «bütün işlerinde, eylemlerinde veya işlemlerinde... özel hukuk hükümlerine bağlı...» lığı mı demektir zorunlu olarak. Öyle sanıyoruz ki, Uyuşmazlık Mahkemesi bu konuda, yasaların amacına aykırı bir sonuca varmaktadır. Şöyle ki; kamu hizmetlerinde aslolanın kamu hukuku kuralları olması gerektiğini bir kenara bırakıp, tam tersine bu noktada aksine sarahat yoksa özel hukuk hükümleri uygulanır, demektedir. Oysa, İktisadî Devlet Kuruluşlarının özel hukuk kuralları içinde işlemlerini kabul etmenin amacı, kişilerle olan ilişkilerde, kamu makamlarının, üstünlüğe dayanan, fakat yavaş işleyen, bu yüzden de iktisadî hayatta etkililiğini kaybeden tutumlarından kurtarılmasıdır. Yoksa, ne yürütülen faaliyet ve hizmet, ne de bunların vasıtaları kamusal niteliklerinden tamamen sıyrılmış değildir. Başka bir ifadeyle bu konuda aslolan özel hukuk değil, kamu hukukudur ve aksine açık hüküm aramak ancak birincisinin uygulanması için gereklidir, hattâ sadece «ticarî akitlerinde» dahi, herhangi bir ticarî işletmenin işletme kurallarından ayrı ilkeler sözkonusudur; maliyet hesapları, ücretler, hizmetler yararlananların ödeme kabiliyetlerinin gözönünde tutulması gibi. Tabii bu husus yürütülen faaliyetin kamu hizmeti niteliğinin hiçbir zaman ortadan kalkmadığını gösterir.

Uyuşmazlık Mahkemesi, iktisadî Devlet kuruluşlarının amaçlarının amaçlarını, yürütülen hizmetin mahiyetini yeterince belirleyemediği için, diğer bazı kararlarında da, bu kararındaki gerekçelerle bağdaşamayacak sonuçlara varmaktadır. Bir kararında (2), «Davalı Sümerbank Genel Müdürlüğü, 440 sayılı yasaya göre, her ne kadar bir iktisadî devlet kuruluşu ise de, davacı, Genel Müdürlükte kadrolu memur olarak çalışmakta...» olduğundan aralarındaki ilişkiyi kamu hukuku kurallarına bağlı tutmakta, kadroyu kaldıran bir idare işleminden doğan uyuşmazlığın çözümünde idarî yargıyı görevli bulmaktadır. Bir başka kararında da (3), «T.M.O. Genel Müdürlüğünde çalışan bekçinin toplu iş sözleşmesine bağlı bulundurulması isteginden doğan davada, «... Emekli sandığına bağlı olması bakımından», çözüm yerinin idarî yargı olduğuna bağlı olması bakımından», çözüm yerinin idarî yargı olduğunu kabul etmiştir. Bu kararlar da göstermektedir ki, bir kere Uyuşmazlık Mahkemesinin incelediğimiz kararında açıkça belirttiği gibi,» İktisadî devlet kuruluşları «... bütün işlerinde, eylemlerinde veya işlemlerinde ilke olarak özel hukuk hükümlerine bağlı bulunmaktadırlar,» demek mümkün değildir (4). Gerçi, kararlar arasındaki farklılığı, birinde kuruluşun dışa dönük eylemi, diğerinde ise iç işlemleri sözkonusudur şeklinde izah etmek imkânı vardır. Ancak, bizim için önemli olan ilk önce iktisadî devlet kuruluşlarında aslolanın kamu hukuk kuralları olduğunu ortaya koymak ve böylece «aksine sarahat» durumunun ters yönde, yani özel hukuk kurallarının uygulanabileceği alanlarda sözkonusu olabileceğini belirtmektir. Bu bakımdan, tekrar edelim ki, Uyuşmazlık Muhakemesinin dayandığı ilk üç nokta belirtmekte, değerlendirilmesi de yukarıda açıklamasını yaptığımız açıdan hepsini kapsamaktadır.

Olayımızda davalı olan devlet kuruluşunun bir özelliği de hizmeti tekel şeklinde yürütmesidir. Bu bakımdan da herhangi bir ticarî işletmeden farklı durumdadır. Böyle bir kuruluş faaliyetinin normâl çerçevesi içinde ilişki kurduğu kişilerin haklarını korumak ve bu konudaki işlerin yürütülmesinde kamu hukukundan çıkan üstün yetkileri kullandırmamak yoluyla fonksiyonunu nisbî bir elâstikiyet içinde yapmasını sağlamak amacıyla özel hukuk kurallarına bağlı tutmak ve tacir saymak mümkün ise de, her işlem ve eylemde

(2) E. 1968/141, K. 1969/11 T. 8.2.1969 R.G. 13348.

(3) E. 1968/125, K. 169/9 T. 8.3.1969 R.G. 13348.

bu kuralları uygulamak yerinde olamaz. «Her işlem» de böyle olmadığını uyuşmazlık mahkemesi de yukarıda zikrettiğimiz kararlarında kabul etmektedir. Daha açık bir ifadeyle, bu kuruluşu tüccar saymak ve özel hukuk kurallarına tâbi tutmak, faaliyetini kolaylaştırmak içindir; amaç budur. Bu kolaylaştırmanın amacı da sonuçta kamu hizmetinin daha verimli ve etken bir şekilde yürütülmesidir. Şu halde kamu iktisadî kuruluşlarının «her işlem ve eylemi» özel hukuk kurallarına tabidir, denirse yanlış olur.

2. Uyuşmazlık Mahkemesi, «tacir olan davalı işletme Genel Müdürlüğünün adamlarının işlerini gördükleri sırada yol açtıkları zararlar konusunda kamu hukuku hükümlerinin uygulanacağını gösteren özel nitelikte bir yasa hükmü de yoktur» demektedir. Bu türlü hükme ancak özel hukuk kurallarının uygulanabilmesi için lüzum vardır. Zira aslonan kamu hukuku kurallarıdır. Çünkü yürütülen hizmet ve onun vasıtaları bu kuralları gerektirirler, demiştik. Uyuşmazlık Mahkemesi bu meyanda, «Ticaret yasasının 3 ncü maddesi hükmünce...» «Bir ticarî işletmenin kullandığı aracın bir zarara yol açması eylemi de...», «...bir ticarî iştir», diyerek olaydaki eylemi ticarî iş saymaktadır. Ticaret yasasının bu genişletici hükmünün amacı ticaret hayatındaki sorumlulukları belirtmek ve dolayısıyla istikrarı sağlamaktır. Olaydaki durumda ise, esasen kişiler için güvenlik ve hizmetlerin lehine ilkeleri idare hukukunun kuralları yerine getirmektedir; hatta daha da ileri bir seviyede. O halde ticaret yasası hükümlerinden, genelleme yolu ile yararlanmaya lüzum yoktur.

3. Uyuşmazlık Mahkemesi, «... iktisadî nitelikte bulunan bir kamu hizmetinin ancak ve ancak kamu hukuku kurallarına bağlı bir kuruluşu gördürülmesini zorunlu kılan bir ilkesi, Türk hukukunda yoktur», gerekçesiyle, «... yasa koyucu iktisadî nitelikteki bir kamu hizmetini bir iktisadî devlet kuruluşuna gördürmeyi uygun bulunca o kuruluşun bütün yönlerden özel hukuka bağlı olması ilkesini benimsemesi demektir», diyor ve, «... özel hukukun uygulanamayacağı alanların belli iktisadî devlet kuruluşunu veya bütün iktisadî devlet kuruluşlarını kapsamına alan yasa hükümleri ile belli

(4) Nitekim, bu gerekçeyle kararlara muhalif olanlar bulunduğu görülmektedir. Bakınız, sözkonusu kararların ayrışık oyları.

edilmesi gerek>tiği sonucuna varıyor, yani açık hüküm istiyor. Burada üzerinde durulması gereken noktalar şunlardır :

— Acaba, iktisadî nitelikte bulunan bir kamu hizmetinin ancak ve ancak kamu hukuku kurallarına bağlı bir kuruluşca gördürülmesini zorunlu kılan bir hukuk ilkesine mi ihtiyaç vardır yoksa, «ancak ve ancak» değil de, asıl olarak böyle bir ilkenin varlığı yeterli değil midir? soruyu ters çevirelim: İktisadî nitelikteki kamu hizmetlerinin ancak ve ancak özel hukuk kurallarıyla gördürüleceği ilkesi var mıdır? Olsa zaten mesele kalmazdı. Ama, kamu hukuku kuralları lehine bu dengeyi bozan hukuk ilkesi vardır: kamu hizmetlerinde — ki bunların en son aşaması iktisadî olanlardır — aslolan kamu hukuku kurallarının uygulanmasıdır. Yürürlükte olan mevzuatta böyle bir ilke bulunmasa da, Türk Hukukunda (5), bilimsel ve yargısal içtihatlarda bu ilkenin yer aldığı, hatta birinci plânda geldiği muhakkaktır (6). Üstelik olayda sözkonusu olan faaliyet pek klâsik anlamda bir kamu hizmetidir ve «iktisadî kamu hizmeti farklı niteliktedir» gibi bir itirazın da kapsamına girmez. Demek ki, iktisadî nitelikte olan bir kamu hizmetinin «ancak ve ancak» kamu hukuku kurallarına bağlı bir kuruluşca gördürülmesini zorunlu kılan bir ilke aramaya lüzum yoktur. Meseleyi böyle koymak bir gerekçe vermeden «özel hukuk kuralları uygulanacaktır», demekle birdir. Zira bu türden bir ilke olsa zaten ortada bir mesele kalmazdı. Ancak, kamu hizmetlerinde kamu hukuku kurallarının uygulanması asıl ve genel ilke olduğu için, aksi yönde uygulamalarda açık hükme ihtiyaç duyulmakta ve 440 sayılı kanundaki kurallar getirilmektedir.

— Şu halde açık hükmü özel hukuk kurallarının uygulanabilmesi için aramak ve uyuşmazlık mahkemesinin verdiği tam tersi bir sonuca gitmek gerekir.

Bu arada bir noktanın daha belirtilmesi faydalı olacaktır. Bugün iktisadî devlet kuruluşu niteliğinde saydığımız T.C.D.D.Y. aslında «devletin iktisadî hayata karışmasının bir aracı olan tipik kuruluşlardan farklıdır. Yürütülen hizmet daha çok klâsik kamu hizmeti niteliğindedir. Hâl böyle iken, bu kuruluşun da iktisadî kamu

(5) Artık hukuk ile mevzuatın aynı anlama gelmediğini açıklamaya lüzum yoktur sanıyoruz.

(6) Bu konuda herhangi bir referansa lüzum bulunmadığı kanaatindeyiz. Zira idare hukuku gibi bir hukuk dalının neredeyse varoluş sebebi sayılacak bir ilkedir bu.

hizmetlerinden sayılması da göstermektedir ki, amaç kuruluşun özel hukuk kişilerinin yararlandığı hareket serbestliği ve yumuşaklığından yararlanması ve ilişki kurduğu kişiler karşısına üstün kamusal yetkilerle çıkmayıp, günlük faaliyet alanında, eşit imkânlarla girdiği için daha kolay hizmet görebilmesidir. Kişilerle kurulan ilişkiler ise, şüphesiz ticarî akitlerdir. Bu bakımdan, eşyasını trenle taşıyan kişi ile, kuruluşun bir ajanı veya, şimendifer kıvılcımından zarar gören kişi arasında bir fark görmek gerekir.

4. Uyuşmazlık Mahkemesi vardığı sonucu doğrulayıcı bir husus olarak, davacının haksız eylem hükümlerine dayanmasını gözetmektedir. Davalı durumunda bulunan idare olduğuna ve dava da adli yargı önünde açıldığına göre davacının istemini bir delil gibi göstermek ve sanki tam aksi iddiayı davalı ileri sürüyormuş gibi davranmak Uyuşmazlık Mahkemesinin kuruluş amacı ve görevi ile bağdaşabilir mi? Tabiidir ki, davacı adli yargıda idare aleyhine bir dava açmışsa bunu özel hukuk kurallarına dayandıracak ve meselâ, «hizmet kusuru vardır da onun için zararın tazmini gerekir», demiyecektir. Mahkemenin bu davranışına karşı, tam aksi bir ifadeyle «İdarenin (hatta baş kanun sözcüsünün) davanın idarî yargı önünde görülmesi yolunda uyuşmazlık ihdası da göstermektedir ki...» denilemez mi? Tabii her ikisinin de hukuk açısından değeri yoktur. Öyle sanıyoruz ki, bu son nokta zaman zaman Uyuşmazlık Mahkemesinde kabul edilen, «davacının, olayı koyuşuna, bakışına hukukî sebebine, iddiasına, davayı tavsifine itibar edilmesi» kriteri (7) nin izini taşımaktadır.

SONUÇ :

Lokomotif kıvılcımlarından çıkan yangın sonucu zarar talebiyle açılan davanın idarî yargıda görülmesi gerekir. İktisadî Devlet Kuruluşlarının özel hukuk kuralları içinde faaliyet göstermesini kuruluşla kişiler arasında ticarî, akdî ilişkiler alanında geçerli saymak, kanun koyucunun, daha da önemlisi, iktisadî kamu hizmetlerinin amaçlarına uygun düşer.

(7) GÜRAN (S) «1965-69 arası Uyuşmazlık Mahkemesi kararlarına göre Askerî taşıt araçlarının sebep olduğu tazminat davalarında görev meselesi», Sh. 4. İ. Ü. Mukayeseli Hukuk Enstitüsü Mukayeseli Hukuk araştırmaları dergisi yeni seri-Yıl-3, No: 5'den ayrı Bası İst. 1969.

Kamu hizmetlerinin yürütülmesinde kamu hukuku kurallarına uyulması esastır. Bu ilkenin Türk hukukunda yer aldığı hususu şüphe götürmez.

Olayda, klâsik bir hizmet kusuru ve bundan doğan zarar söz konusudur. Uyuşmazlık Mahkemesinin tarafların iddialarından soyut olarak bu noktayı görmesi ve görevli yargı yerini buna göre belirtmesi gerekirdi. Üstelik kamu hizmetlerinin işleyiş şartlarını, bu hizmetlerin aksamasına sebep olan kusurların niteliğini belirlemek idarî yargının yapısına daha yakın ve dolayısıyla yükümlülüklerin tayini yoluyla tesbit edilecek tazminat gerçeğe daha uygun olacağından, hem zarar görenin, hem de zararda kusuru sözkonusu olan kişilerin lehine bir durum yaratacaktır.

II.

E. No.: 1968/149

K. No.: 1969/16

T.: 8/3/1969

R.G.: 11/11/1969. Sayı 13348.

ÖZETİ :

Millî Savunma Bakanlığına ait bir araç, çarpma sonucu, davacının arabasına zarar vermiş, davacı da, Adliye Mahkemesinde idare aleyhine bir tazminat davası açmış, bu davada askerî aracın şoförünün kusuruna ve borçlar kanununun 41 ve 55 nci maddelerine dayanmıştır. Uyuşmazlık Mahkemesi, olayda askerî araç şoförünün kusurlu davranışı bulunduğu ve isteminde haksız eyleme dayandığını gözönünde tutarak davanın çözümünün adli yargıya ait olduğu sonucuna varmıştır.

DEĞERLENDİRME :

Uyuşmazlık Mahkemesi şu iki gerekçeye dayanmaktadır:

— «.. olay, askerî aracın şoförünün kusurlu davranışı sonucudur.»

— Davada askerî aracı kullanan şoförü kullanan kişi olarak davalı idarenin Borçlar Kanununun 41 ve 55. maddeleri uyarınca malî sorumluluğu iddia edilmekte.» dir.

Şimdi bu iki noktayı ayrı ayrı ele alalım.

— Araç şoförünün kusurlu davranışı: Uyuşmazlık Mahkemesi, hüküm uyuşmazlıkları bir tarafa bırakılırsa, görev uyuşmazlıklarında davanın esasına girmeksizin, görev kriterlerine uygun olarak görevli yargı merciini tesbitle yetinmek zorundadır. Bu bakımdan henüz ortada bir yargı kararı bulunmadan, «olay şoförün kusurlu davranışı sonucu» doğmuştur diye bir hükme varmak ve buna göre sonuca gitmek yerinde görülemez. Bir an için, kullanılan ifadenin yetersiz olduğu ve aslında, «olayda askerî aracın şoförünün kusurlu davranışı sözkonusudur» demek istendiği kabul edilirse o zaman da ikinci noktanın birincisiyle bir farkının kalmadığı görülecektir. Gerçekten, sonuçta yine, davacının istemi ön plânda tutulmuş ve buna göre görevli merci tayin edilmiş olmaktadır.

— Davacının istemi: Uyuşmazlık Mahkemesi, diğer bazı kararlarında olduğu gibi (8), davacının nitelemesine göre bir sonuca varmaktadır. Böyle bir kriterin (9) gerçekten Uyuşmazlık Mahkemesi için söz konusu olabileceğini sanmıyoruz. Şöyle ki: bir kere Uyuşmazlık Mahkemesi kendi önünde dava açılan bir mahkeme değildir. Örnek verelim: Meselâ, bir adli yargı merci'i önünde hizmet kusuruna dayanılsa bu mahkeme doğrudan doğruya görev yönünden davayı reddedebilir. İdarî yargı önünde haksız eyleme dayanılarak dava açılrsa bu mahkeme de aynı yolda karar verebilir. Ama Uyuşmazlık Mahkemesi için durum böyle midir? Öyle anlaşılıyor ki, Uyuşmazlık Mahkemesinin olayımızdaki gibi bir durumda idarî yargıyı görevli kabul edebilmesi için mutlaka davacının, davasını, adli yargı merci'inin görev yönünden reddedebileceği kadar açık bir yanlış esasa dayandırması gerekmektedir; haksız eylem yerine hizmet kusuruna dayanmak gibi. Bu takdirde idarenin uyuşmazlık ihdasına gitmesi dahi, çoğu zaman sözkonusu olmayacaktır, çünkü buna lüzum kalmıyacaktır. İkinci olarak; Uyuşmazlık Mahkemesinin idarenin de nitelemelerini gözönünde tutması gerektiğine göre,

(8) Bu kararlar ve değerlendirilmesi için Bkz. GÜRAN (S) A.G.M. Sh. 4-11; 27.

(9) Nitekim Dr. GÜRAN'da, buna «gerekçe» demeyi tercih ediyor, gibidir. A.G.M. Sh. 5.

aynı gerekçeyle tam tersine kararlar da vermesi mümkündür. Mesele: «idare hizmet kusurunun sözkonusu olduğunu ileri sürdüğü için...» gibi bir ifadeyle (10), «çözümle görevli olan idari yargıdır», diyebilir. Tabii bu da, aynı sebepler yüzünden yanlış olur. Nihayet Dr. GÜRAN'ın da belirttiği gibi (11), bu yolda bir gerekçe Uyuşmazlık Mahkemesini, davacı veya davalının «iradesine» bırakmak sonucuna götürür.

Uyuşmazlık Mahkemesinin incelemekte olduğumuz bu kararı, görülüyor ki, davacının nitelemesini bir gerekçe yapmaktadır. O halde, Dr. GÜRAN'ın, «... memnuniyetle ekliyelim ki Uyuşmazlık Mahkemesinin son kararları, kara taşıt aracı kazaları davalarında başvuru bu kriterin artık terk ve reddedilmek üzere olduğunu söylememize imkân verecek bir lisan taşımaktadır» (12), şeklindeki ifadesi biraz erken ve iyimserce verilmiş bir hüküm olmaktadır. Hemen belirtelim ki, müellif, «tabii, şimdilik bu iki kararla belirip başlayan bu konudaki kesin çizgi bundan sonra verilecek kararlarla ortaya çıkacaktır» diyerek (13), bekleminin uygun olacağını ifade ediyor. Dr. GÜRAN'ı ümitlendiren kararların üzerinden bir yıl bile geçmeden incelediğimiz kararlar ortaya çıkıyor, hem de, «bir kamu hizmetinin kusurlu yürütülmesinden doğan zararın tazmininden ibaret bulunan ihtilafın çözümü idare kazanın görevi içinde bulunduğu kanaatindeyiz» şeklinde karşı oylara rağmen.

Şimdi, bu yazılı kriteri bir tarafa bırakarak birinci noktaya tekrar dönelim; «aracı kullanan şoförün şahsî kusuru meselesi» idareyi sorumlu tutmak için temel bu kusurdur olayda ve Uyuşmazlık Mahkemesi Hizmet kusuru üzerinde hiç durmamıştır. Bir kere şahsî kusurla hizmet kusurunun birarada bulunabileceği idare hukuku alanında uzun zamandan beri kabul edilmektedir. Bu bakımdan şahsî bir kusurun varlığı mutlaka bir hizmet kusurunun sözkonusu olmayacağını göstermez. Üstelik, Uyuşmazlık Mahkememiz bu karardaki tutumuyla bağdaşmayacak kararlar da verebilmektedir (14).

(10) Hem bu sefer daha da akla yakın çünkü bizzat davalı tarafından ileri sürülüyor; itiraf gibi, ikrar gibi.

(11) GÜRAN (S.) A.G.M. Sh. 8.

(12) İbid., Sh. 9.

(13) İbid., Sh. 10 sözkonusu kararlar U.M. 8.6-1968/K 385. R.G. 13062 U.M. 15.6.1968/411. R.G. 13061.

(14) E. 1968/142, K. 1969/12 R.G. 13354 ve yine aynı mahiyette E. 1968/144 K. 1969/12 R.G. 13354 her ikisi de 8.3.1968 tarihli kararlar.

Bu kararların da, Uyuşmazlık Mahkemesi, Mahkeme Başkâtipliğinin, kamu hizmeti gereği kendilerine verilmiş bulunan kişi paralarını benimsemelerinden doğan zararın tazmini istemiyle, devlete karşı adliye mahkemesinde açılan davaların çözümünün idarî yargı yerine ait olduğuna, şu gerekçelerle karar vermiştir:

— Dava adamı çalıştıran olarak davalı Adalet Bakanlığında ve suçludan ödenmeyen paranın alınması istemine dayanmaktadır.

— Davalı idarenin olayda hizmet kusuru sözkonusu edilebilir. Zira idare gerekli tedbirleri almakla yükümlüdür.

Gölülüyor ki, İncelediğimiz kararlar taban tabana zıt bir sonuca ulaşmıştır. Hem de hemen aynı gerekçelerle, Davacının istemi yine aynıdır. Üstelik şahsî kusur, Ceza Mahkemesinin kesinleşen ilâmından da anlaşılacağı üzere — kararda bu husus açıkça belirtilmiştir. — en ağır seviyesindedir. Yani kasıt vardır. Kasıt ise şahsî kusurun hizmet kusuruyla bağdaştırılabileceği en zor durumu meydana getirir. Buna rağmen ve doğru olarak, idarenin gerekli tedbirleri almamış bulunması gerekçesile hizmet kusurunu sözkonusu etmek, herhalde, emir icabı hareket eden ve bir kamu hizmeti gören askerî araç şoförünün verdiği zararda evleviyetle akla gelmeliydi. Özellikle askerî araçların şoförlerinin yetiştirilme şekilleri, bu konudaki uygulama ve örnekler gözönünde tutulduğu zaman idarenin hizmet kusurunun düşünülmesinden daha tabii bir şey olamazdı. Bu çelişen kararların aynı gün ve aynı hâkimlerden kurulu Mahkeme tarafından verilmiş olması da ayrıca zikre değer.

SONUÇ :

Uyuşmazlık Mahkemesi davacının istemini gerekçe yaparak görevli yargı merci'ini tesbitten kaçınmalıdır. Zira bu bir kriter değildir.

Hizmet kusurunun, şahsî kusurla bir arada bulunabileceği gözönünde tutularak, kamu hizmetlerinin yürütülmesi sırasında meydana gelen zararların tazmininin sözkonusu olduğu davalarda idarî yargının görevli kabul edilmesi gerekir.

Ajanın suç teşkil eden kasıtlı eylemi ile verilen zararlarda dahi hizmet kusurunu düşünebilen bir Uyuşmazlık Mahkemesinden, evleviyetle, kasıt derecesinde ağır olmayan şahsî kusura ilişkin durumlarda da idarî yargıyı görevli sayan kararlar beklemek yerinde olur.

Dr. Yıldızhan YAYLA